

LOKALNI IZBORI U BiH 2020:

ŽENSKA STRANA POLITIKE SA MUŠKIM LICEM

IMPRESUM

Izdavač:

Fondacija INFOHOUSE

Urednica:

Dženana Aladžuz

Istraživač:

Dragan Golubović

Asistentica na istraživanju:

Merima Pajić

Saradnici:

Adin Šabić, Senka Kurt

Lektorica:

Mirna Stanković Luković

Dizajn:

Denin Šehović

Godina izdanja:

2020.

Slobodno smijete dijeliti, umnožavati, distribuirati i javnosti priopćavati djelo.

Pod sljedećim uvjetima:

imenovanje - morate priznati i označiti autorstvo djela na način kako je specificirao autor ili davatelj licence (ali ne na način koji bi sugerirao da vi ili vaše korištenje njegova djela imate njegovu izravnu podršku)

nekomercijalno - ovo djelo ne smijete koristiti u komercijalne svrhe

bez prerada - ne smijete mijenjati, preoblikovati ili prerađivati ovo djelo

Objavljivanje ovog izvještaja finansijski je pomogla Fondacija Heinrich Boell.

Ovaj izvještaj ne odražava nužno stavove Fondacije Heinrich Boell, donatora projekta za 2020. godinu. Mišljenja iznesena u izvještaju predstavljaju stavove autora.

SADRŽAJ

- 6** Analiza štampanih medija
- 7** Uvod
- 7** Hipoteza istraživanja
- 8** Metodologija
- 9** Pregled rezultata istraživanja
- 15** Zaključak
- 18** Osvrt na žensku stranu politike iz ugla medija
- 28** Osvrt na neravnopravan broj kandidatkinja za čelna mjesta tokom Lokalnih izbora u BiH 2020

ANALIZA ŠTAMPANIH MEDIJA

1. Uvod

Stereotipi i seksistički pristup izvještavanju u medijima, kao i diskriminacija žena u medijima, prepreke su razvoju "zdravog" društva i ravnopravnosti u bosanskohercegovačkom društvu. U sjenci ekonomske krize, političkih previranja kao i borbe protiv pandemije COVID 19 koja svakodnevno potresaju Bosnu i Hercegovinu ostao je jedan od ključnih društvenih problema, a to je višeslojna rodna neravnopravnost. Iako je prošlo više od 25 godina poslije rata, Bosna i Hercegovina je i dalje u dubokoj tranziciji.

BiH je primjer tipično tradicionalnog, autoritarnog društva, koje teži patrijarhalnoj, monocentričnoj zajednici u kojoj je politička vlast tutor ekonomiji i svim segmentima društva na najvišoj mogućoj razini. U takvoj situaciji vrlo je teško očekivati da se pored već duboko ukorijenjenih političkih pozicija bilo kome dopusti i pruži prilika za pokretanje bilo kakvih promjena, a ponajmanje se to društveno očekuje od žena koje se žele politički aktivirati. Snaga i uloga žene u političkom i svakom drugom smislu u BiH pokušava se neutralizirati na više načina. Ovakav vid ugnjetavanja i gušenja pokušaja ženske participacije u društvenim promjenama posebno je vidljiv tokom državnih i lokalnih izbora u BiH. U odnosima s javnošću političke stranke često ne delegiraju žene da ih predstavljaju u javnosti, a mediji rijetko insistiraju na imenima žena jer se one u većini slučajeva smatraju neatraktivnim sagovornicama s ograničenom slobodom da daju odgovore u ime svoje stranke, što je pokazalo i naše istraživanje iz 2012.¹

2. Hipoteza istraživanja

Polazišno stajalište istraživanja i analize jeste da mediji igraju vrlo važnu ulogu u informiranju i oblikovanju javnosti kada je riječ o izborima pa tako i ovim u 2020. Prema određenim istraživanjima jedan od najrelevantnijih razloga za neglasanje za kandidatkinje u BiH je nepoznavanje kandidata/kinja, što implicira da političke stranke nisu podržale kampanju kandidatkinja niti su dale vidljivost njihovim razvojnim prioritetima za mjesne zajednice. Bez ikakve sumnje, mediji igraju značajnu ulogu u tome kako društvo percipira muškarce i žene i njihove uloge u društvu. Ključna uloga medija na svakim izborima je da osiguraju da javnost ima dovoljno informacija o kandidatima/kinjama i političkim strankama kako bi mogli donijeti obrazložene odluke i izbor. Tokom izbornih kampanja mediji su dužni da daju jednak pristup svim kandidatima/kinjama i njihovim političkim stavovima i platformama, bez obzira na njihov rod te da ih tretiraju na isti način i nepristrasno. Međutim, većina medija prenosi dominantne rodne stereotipe na žene na izborima i žene dobijaju manje pažnje nego muškarci. Političarke često dobiju pažnju u medijima kada je u pitanju njihov porodični život, privatne stvari, seks i izgled. Stalno se pravi značajna razlika u predstavljanju žena i muškaraca u medijima, a isti zaključak se može izvesti za žene i muškarce koji se kandiduju. Izvjestan broj studija o medijskoj pokrivenosti kandidatkinja pokazuje da mediji često zapostavljaju žene, čak i u slučajevima kada se dovoljan broj žena kandiduje za izbore.

Istraživanjem kako su i koliko prostora štampani mediji posvetili kandidatkinjama tokom zvanične kampanje nastojali smo utvrditi da li su dobile ravnopravan medijski prostor kao i kandidati te da li su mediji informisali javnost o kandidatkinjama, njihovim programima i zalaganjima.

¹ Pogledati istraživanje INFOHOUSE iz 2012 dostupno na <https://www.infohouse.ba/images/publikacije/35%20101%20razlog%20-%20izvjestaj%20istrazivanje%20medija%20POLITICARKA%20U%20BIH.pdf>

3. Metodologija

Uzorak

U istraživanju smo koristili uzorak od pet najčitanijih dnevnih novina u Bosni i Hercegovini (Dnevni avaz, Oslobođenje, Dnevni list, Glas Srpske i Nezavisne novine) kao reprezentativne za ovu vrstu istraživanja. Analiza sadržaja najpopularnijih dnevnih novina provodila se u periodu zvanične predizborne kampanje u periodu 16.10.-14.11. 2020. Za potrebe istraživanja koristio se postupak analize sadržaja o izbornom procesu kao i predstavljanju/opisivanju kandidata i kandidatkinja.

Uzorkovanje unutar dokumenta

Analiza nije obuhvatila kompletan sadržaj svake od navedenih novina i njihovih izdanja u promatranom periodu već smo vršili uzorkovanje unutar dokumenta: naslovnica i posljednja stranica svake od novina, i sve stranice koje tretiraju Lokalne izbore 2020.

Instrumentarij

Sirovi prikupljeni podaci bili su kodirani po kategorijama:

- Naslovnica i posljednja stranica dokumenta
- Prisutnost/odsutnost žene/muškarca u tekstu
- Dominacija govornika (ko je češće citiran)
- Rodno senzibilan jezik
- Stereotipi u tekstu
- Žena kao neovisna kandidatkinja ili stranačka kandidatkinja
- Vrsta objave u kojoj se tretiraju muški i ženski kandidati.

4. Pregled rezultata istraživanja

Period monitoringa štampanih medija obuhvatio je objave tokom perioda zvanične kampanje: od 16.10-14.11.2020. Analizirano je ukupno 764 objave dnevnih novina u 124 izdanja pet (5) dnevnih novina. Analizirane su slijedeće dnevne novine: Dnevni avaz, Oslobođenje, Glas srpske, Nezavisne novine i Dnevni list. Predizborna kampanja pred izbore u Mostaru zakazane za 20.12.2020. nije bila predmet ove analize.

Glavni nalazi analize pokazuju da:

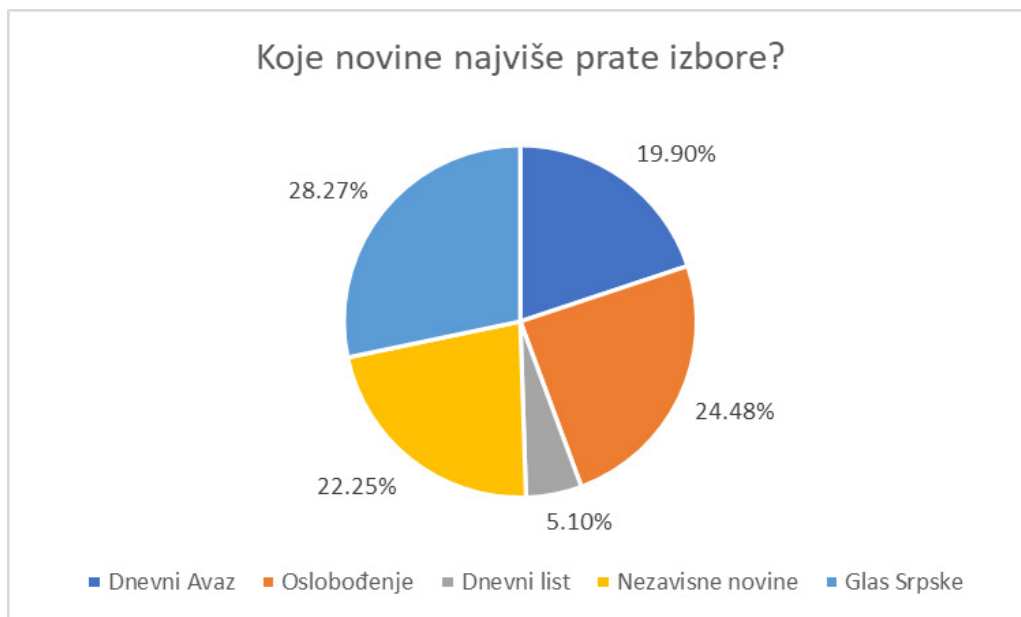
- Od analiziranih 764 objave koje tretiraju kandidate/kinje u svega 24,35%, dakle ¼ objava, bila je zastupljena žena.
- Na naslovnim stranicama dnevnih novina, kao i na posljednjim, gotovo uopšte nisu bili isticane fotografije političkih kandidata/kinja ali i kad jesu, u 3,53% slučajeva, bila je fotografija muškog kandidata.
- Na ovim Lokalnim izborima 2020 godine bile su samo dvije (2) nezavisne kandidatkinje. Prema analiziranom uzorku dobile su manje od 1% prostora u štampanim medijima.
- Način prisustva kandidatkinje u objavi analiziran je kroz njenu pojavnost u tekstu, slici, te tekstu i fotografiji zajedno. Očekivano, i kad je zastupljena, to je najčešće kroz fotografiju: samostalno u 41,40 %, a sa muškim kandidatom zajedno kroz fotografiju i tekst u 40,86 % slučajeva.
- Posmatrajući ukupno objavljene fotografije i muških i ženskih kandidata vidljivo je da tu dominiraju muškarci. U 53,27% slučajeva objavljene su fotografije muškaraca – kandidata, a same kandidatkinje u svega 4,84%.

Pomak u odnosu na prošlu analizu Fondacije INFOHOUSE iz 2012 godine ostvaren je u domenima:

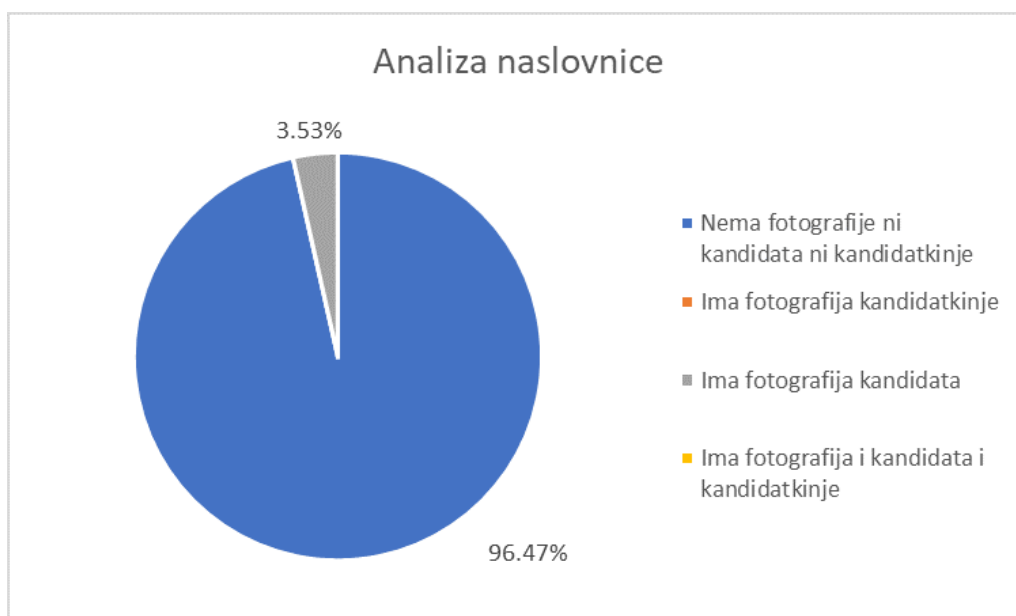
- citiranje – u objavama koje su prenosile izjave kandidata/kinja češće su citirane kandidatkinje (50,46% tekstova)
- rodno senzitivni jezik - mediji u 2/3 objava su poštovali rodno senzitivni jezik (72,48%)
- stereotipi – primjećeni su stereotipi u izvještavanju u manje od 1% svih objava

Primjećeno je da je političarka koja je najčešće citirana u posmatranom periodu ona koja nije bila kandidatkinja na izborima - Željka Cvijanović, predsjednica Republike Srpske. Njenu izjavu početkom novembra o nepristrasnosti Centralne izborne komisije BiH prenijele su sve dnevne novine.

4.1. U promatranom periodu na osnovu analiziranih objava najviše prostora kandidatima/kinjama dale su novine Glas Srpske sa 28,27% od ukupnih objava, a najmanje Dnevni list sa svega 5,10% objava.

4.2. Tokom izvještavanja o predizbornoj kampanji fotografije kandidata/kinja nisu bile na naslovnim stranama posmatranih izdanja. Samo u 3,53% slučajeva je objavljena fotografija kandidata na naslovnici, a niti jednom fotografija kandidatkinje.

4.2.1. Kandidatkinje nisu bile zastupljene kroz fotografije ni na posljednjoj stranici novine.

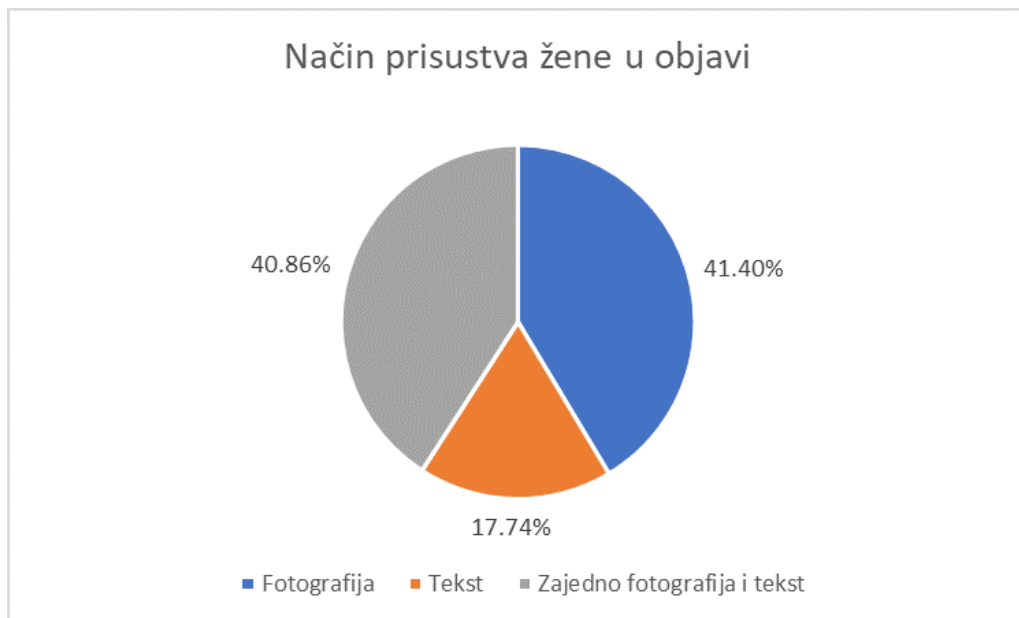
4.3. Od analiziranih 764 objave koje tretiraju kandidate/kinje u svega 24,35%, dakle $\frac{1}{4}$ objava, bila je zastupljena žena.

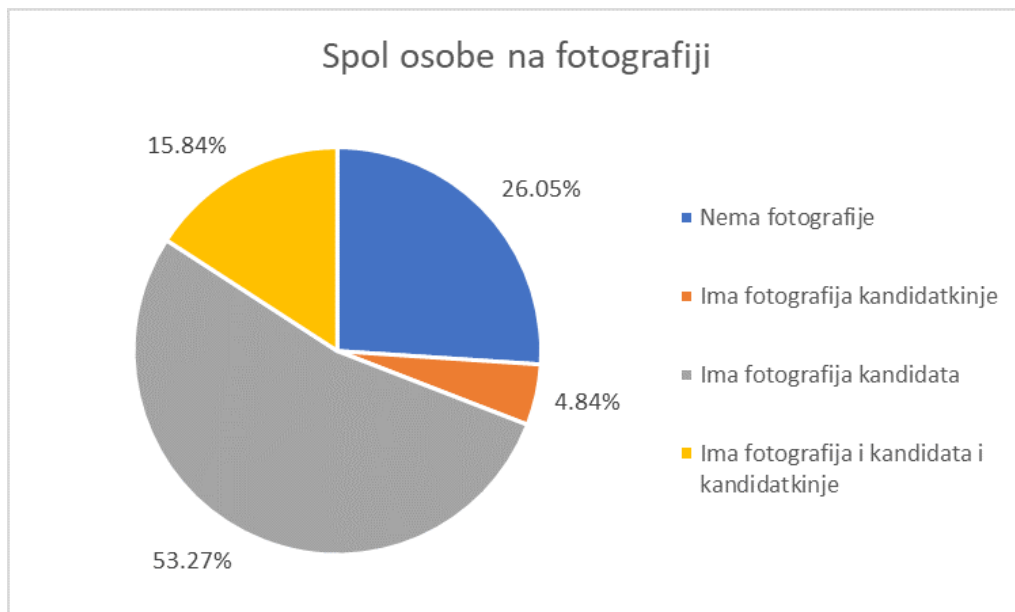
4.3.1. Samo dvije kandidatkinje su nastupile kao nezavisne kandidatkinje u Lokalnim izborima u BiH 2020. Očekivano bi bilo da su zbog te jedinstvenosti bile zastupljene u objavama, ali u analiziranom periodu samo u 0,85% slučajeva im je posvećen prostor.

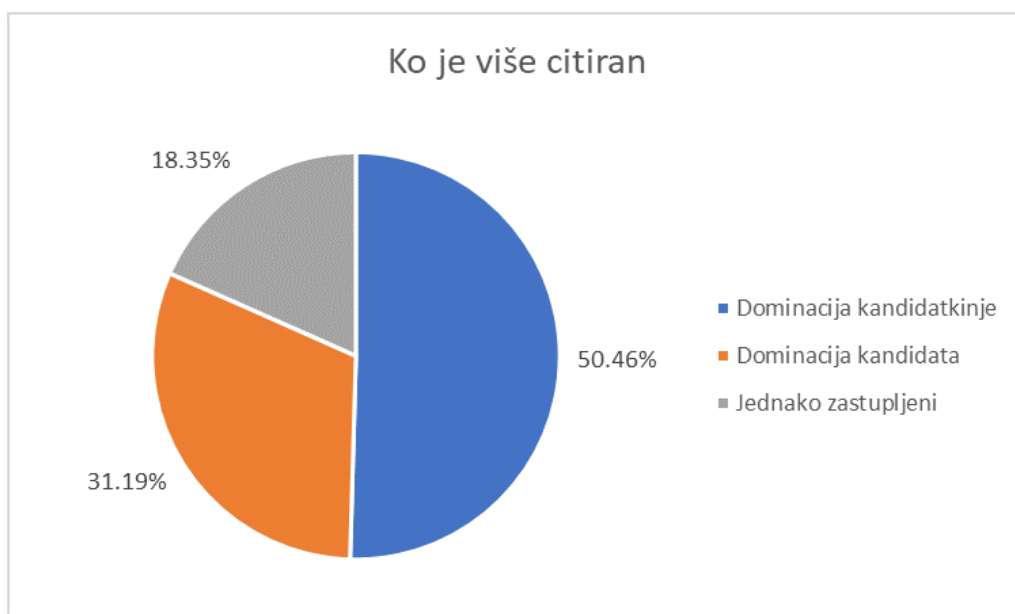
4.4. Način prisustva kandidatkinje u objavi analiziran je kroz njenu pojavnost u tekstu, slici, te tekstu i fotografiji zajedno. Očekivano, i kad je zastupljena, to je najčešće kroz fotografiju: samostalno u 41,40 %, a sa muškim kandidatom zajedno kroz fotografiju i tekst u 40,86 % slučajeva.

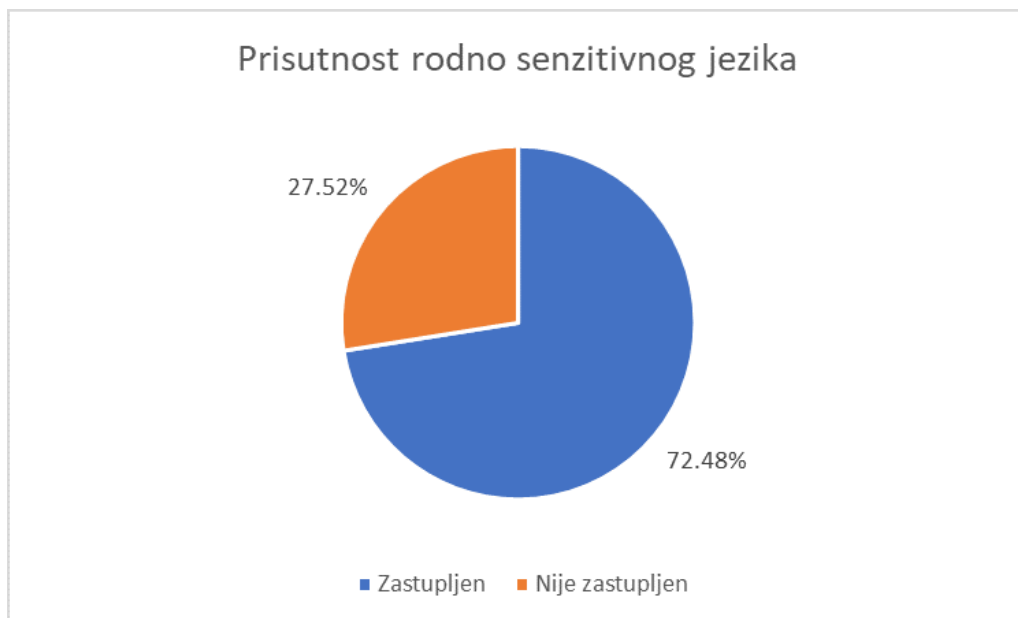
4.4.1 Detaljnija analiza ukupnog broja fotografija o kampanjama i izborima pokazuje da i tu dominiraju muškarci. U 53,27% slučajeva objavljene su fotografije muškaraca – kandidata, a kandidatkinje u svega 4,84%.

4.5. Što se tiče zastupljenosti kandidatkinja u tekstovima, analizirana je i frekvencija izjava tj koga su mediji češće citirali – muške ili ženske kandidate. U ovom slučaju češće su citirane kandidatkinje u 50,46% tekstova što je jedan od rijetkih slučajeva kad su kandidatkinje dominirale tokom kampanje.

4.6. Analizirane objave pokazuju da mediji u 2/3 objava poštuju rodno senzitivni jezik (72,48%). Podatak da se u skoro 27,52 % objava koristi rodno nesenzibilan jezik pokazuje da još uvijek postoji prostor za unapređenje. Iznimno pozitivan je slijedeći podatak da u skoro 100% analiziranih objava nije primjećeno prisustvo stereotipa.

Zaključak

U doba zdravstvene pandemije svjetskih razmjera, COVID 19, iznimno je lako bilo sakriti jednu drugu pandemiju - patrijarhata i dominacije "muške ruke" politike koja se nastavila i tokom Lokalnih izbora u BiH 2020.

Tokom Lokalnih izbora u BiH 2020 građani i građanke BiH, osim Mostara, mogli su birati između 30.789 kandidata/kinje. Na ovogodišnjim lokalnim izborima u BiH za čelne ljude opština i gradova kandidovano je 396 muškaraca a svega 29 žena. Od njih 29 samo su dvije nezavisne kandidatkinje.

Polazišno stajalište istraživanja da mediji igraju vrlo važnu ulogu u informiranju i oblikovanju javnosti kada je riječ o izborima potvrđena je i ovaj put. Mnogi glasači/ice koji se informišu o političkim pravcima, prijedlozima, programima kao i kandidatima/kinjama putem štampe nisu mogli steći dovoljno kvalitetnu i informiranu sliku o kandidatkinjama na osnovu pisanja dnevnih novina.

Prema određenim istraživanjima jedan od najrelevantnijih razloga za neglasanje za kandidatkinje u BiH je nepoznavanje kandidatkinja, jer političke stranke nisu podržale vidljivost kandidatkinja u javnosti i medijima.

Stoga je ostvarenje pravo na biranje i biti biran/birana iznimno upitno u Bosni i Hercegovini ako ste žena. Analiza štampanih medija koja je pred vama, kao i pokazatelji sa terena gdje su stranke organizirale predizborne skupove ili aktivnosti, jasno dokazuju da glasači/ice nemaju dovoljno informacija o kandidatkinjama.

Niti su zastupljene u štampanim medijima, niti na portalima svojih stranaka a prema svjedočenjima aktivistica za ženska prava **"primjećeno je da su u većini štampanog materijala muškarci kao nositelji lista vidljivi, pa su žene tokom svoje promocije dijelile letke na kojima su muškarci vidljivi i prepoznati. Čak su u javnim istupima imale obavezu da promoviraju svoje kolege kao nositelje lista. U samo tri od stotine političkih partija primjećeno je da su partije imale jednak status za sve predložene kandidate/kinje – isti prostor na bilbordima i lecima koji su se dijelili."**¹

Tokom izborne kampanje političke stranke u Bosni i Hercegovini potrošile su najmanje 5,9 miliona KM na oglašavanje u elektronskim i štampanim medijima i bilbordima, pokazuju preliminarni rezultati monitoringa koji je proveo Transparency International u BiH (TI BiH). Od tog iznosa 2,2 miliona KM koštalo je oglašavanje na televiziji i u printanim medijima¹. U 70 lokalnih zajednica koje je TI BiH obuhvatio monitoringom, stranke su na oglašavanje putem bilborda potrošile najmanje 3,7 miliona KM.

Najviše novca na ovaj vid oglašavanja do sada su potrošile SNSD (1,36 miliona KM), SDA i PDP (po 800 hiljada KM), SDS (oko 600 hiljada KM), Ujedinjena Srpska (preko 370 hiljada KM) i SDP (preko 310 hiljada). S druge strane, ni jedna stranka u BiH nije dostavila na upit TI BiH plan troškova izborne kampanje koji su za prošle izbore prijavljeni u iznosu preko 10 miliona KM.

Na iznos do kojeg je došao TI BiH prema procjenama na posmatranom uzorku treba dodati troškove vanjskog oglašavanja u ostalim opštinama, internet

¹ Citat iz izjave Jadranke Miličević aktivistkinje je preuzet iz teksta „Nevidljive žene na Lokalnim izborima u ničijoj zemlji“ objavljen na portalu Intervju dostupno na linku <https://interview.ba/2020/11/12/nevidljive-zene-na-lokalnim-izborima-u-nicijoj-zemlji/>

oglašavanja, izrade reklamnog materijala, kao i troškove predizbornih skupova kojih je održan veliki broj uprkos mjerama zabrane okupljanja, tako da su troškovi kampanje znatno veći.

Ove godine građani i građanke BiH, gledano u brojevima, imali su veliki izbor za koga da glasaju. Ali ostaje da se zapitaju, da li je izbor zaista njihov? Ako 50% populacije nije zastupljeno ni slikom ni riječju, ako nije vidljivo niti u mogućnosti da predstavi svoj program, ako imamo samo mušku stranu politike... ionako mali prostor za jedno od rijetkih građanskih prava koje je preostalo se prepolovio.

OSVRT NA ŽENSKU STRANU POLITIKE IZ UGLA MEDIJA

Žena u politici nema iza sebe suprugu

Piše: Senka Kurt

Dok još nisam krenula u školu moja je baka bila ubijedena da ću biti fiškal. Nije u to vrijeme bilo previše poznatih odvjetnica, zapravo među odvjetnicima nije bilo puno žena. No, moja želja za pravdom i "zastupanjem klijenata" koji zgriješe trčeci za loptom ili šaranjem kredom po zidovima bila je jača od te sumorne činjenice.

Bila sam možda pred kraj osnovne škole kad sam se baki požalila kako nije pravedno što su sve nastavnice žene, a samo jedan muškarac u školi direktor, ona je rekla našoj susjedi: Ova će mala zamijeniti **Milku Planinc**.

Logično da nisam znala ko je Milka Planinc, mada se tih dana (i godina) to ime često čulo na TV. Par večeri kasnije upravo sam s bakom gledala jedan od rijetkih tv intervjuja koje je dala tadašnja predsjednica Saveznog izvršnog vijeća Jugoslavije Milka Planinc. U prijevodu, ona je tada bila jugoslovenska premijerka, koju su često nazivali i "našom čeličnom ledi".

Eno, vidi, viri joj podsuknja

I sjedimo tako baka i ja i gledamo Milku. Imala je tada nešto preko 60 godina, sijede u kosi, prilično namrgođena. Na stranu što je pričala o važnim temama, o uvođenju "tačkica"/bonova na koje smo kupovali kafu, ulje, šećer i deterđent i onog čuvenog "par – nepar" zbog nestašice goriva. Baka pažljivo gleda, čini mi se da i zapisuje, kad će u jednom momentu:

– **Eno, vidi, viri joj podsuknja** – pokazujući na ekran TV.

I stvarno vidim, gospođa premijerka sjedi, ispod suknje viri joj podsuknja. Po tome sam zapamtila taj intervju.

Sutra mi baka kaže da je i susjeda primjetila isto. I da je, eto, to još jedan dokaz da žene ne trebaju u politiku.

– **Dali su joj vruć krompir kad je najteže. Nema ulja, šećera, kafe. Nema goriva, dijele nam bonove kao poslije Drugog svjetskog rata. I još se stave na tv, niko da joj kaže: Drugarice Milka, viri vam podsuknja. Sve je to zato što je žensko. Nema govora da bi se drug Kardelj pojavio nakrivljene kravate ili drug Branko** – poučila me baka.

Priča o podsuknji pratit će me čini mi se cijeli život. Sto puta sam u proteklih trideset i više godina od kako intenzivno (profesionalno, ali i osobno) pratim politiku u BiH pomislila na drugaricu Planinc i njenu podsuknju.

Prema posljednjem popisu stanovništva u Bosni i Hercegovini živi nešto više (50,9 posto) žena nego muškaraca. Prema onome što vidimo u poslaničkim, zastupničkim, klupama u kojima su vijećnici i delegati u BiH ne živi puno žena. Tek nekolicina, koja se u politici i s politikom bavi pod a) kako zna i umije, pod b) kako stranka kaže, pod c) izdrži mandat i nestane s političke scene, pod d) radi uporno, dobro, vrijedno i krči put za budućnost ostalim kolegicama.

Papir trpi sve, pa i dobar zakon

Prve demokratske (!) izbore u BiH dočekali smo uzbuđeni, bez znanja i primisli šta će dalje biti, no, ne sjećam se ni izbliza da je u fokusu medija, zanimanja, birača bila makar i jedna žena. Doduše, jedna će nakon izbora ući u Predsjedništvo BiH, **Biljana Plavšić**, sarajevska sveučilišna profesorica botanike, penziju dočekala kao haška zatvorenica.

O profesorici Plavšić tada se malo znalo. Uostalom, njene "muške" kolege bile su zanimljivije pa su se novinari lomili ko će naći "detalj" više o **Karadžiću, Kljujiću, Izetbegoviću, Koljeviću, Ganiću, Borasu**. Na žalost, par godina kasnije mediji će tražiti "detalj više" i o Plavšićevoj. No, to nije tema ove emisije.

U ratno Predsjedništvo BiH ući će nakon toga još jedna žena – sjajna profesorica **Tatjana Ljujić Mijatović**. No, uz sve simpatije koje sam uvijek imala prema njoj, sjećanja su blijeda. Prof. Ljujić Mijatović ostavila je veći trag u politici kao ambasadorica BiH u UN u Beču. Bila je istaknuta članica Socijaldemokratske partije (SDP), no, nestala je netragom u jednom od stranačkih previranja. Dobila je Sestoaprilsku nagradu Grada Sarajeva tek 2018. Srela sam je tih dana. Pričale smo priču kako "revolucija (po)jede svoju djecu..

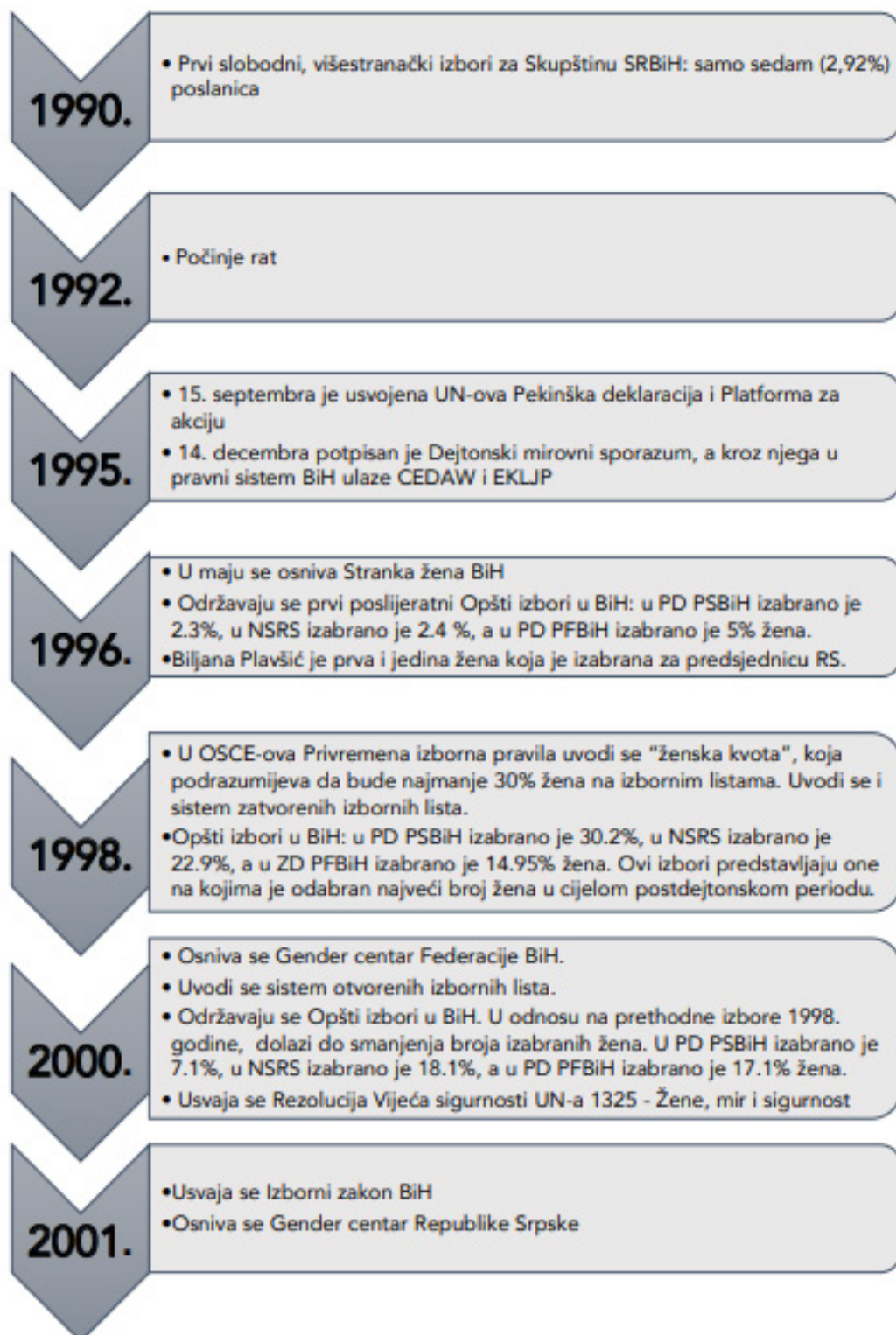
Žene su pravo glasa u bivšoj Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji (FNRJ) dobile formalno 1946. godine. Tako da su moja baka i njena susjeda mogle glasati do mile volje. Nisam pitala, a nešto ni ne vjerujem da su se umorile na tom poslu. Glasalo se o zajmovima i vrlo rijetko biralo. No, na papiru ta su jugoslovenska prava za žene bila progresivna u to vrijeme. Samo godinu nakon Drugog svjetskog rata kroz Zakon o braku izjednačen je položaj žena i muškaraca u braku, 1947. izjednačena su prava bračne i vanbračne djece, žene su dobile plaćeno porodiljsko, pravo na mirovinu pod istim uvjetima kao i muškarce. Pravo na abortus tadašnja Juga izglasala je 1951. a čuvenim Ustavom iz 1974. ženi je dato puno pravo na slobodno rađanje.

Zašto podsjećam na ovo? Između ostaloga da ponovim kako papir trpi sve, pa i mnogobrojne (valjda ih je na stotinu, vjerovatno i hiljade) dokumenata, konvencija, sporazuma, ugovora, izjava, koje smo donosili, usvajali, o kojima smo debatirali, za koje smo agitirali u poslijeratnoj BiH, a sve da bi ženama stvarno (ali najstvarnije) osigurali položaj u društvu, a posebice u politici kakav zaslužuju.

Nakon prvih poslijeratnih izbora pokazalo se da smo željeli zaboraviti sve iz prošlosti i krenuli od našeg početka. U kojem se zna gdje je mjesto ženama – u kući, valjda pored štednjaka, u ulozi majke i supruge (ne nužno ovim redom), na glasačkim mjestima gdje bi bilo najbolje da biraju, ali ne i da biraju.

U bh. politici muškarci su dominantni. [Žene su na izbornim listama zato što to tako mora biti](#). Malo je žena na mjestima gdje se odlučuje. Istraživanja kažu (vjerujte mi na napisano, jer od prepisanih procenata nema ništa) da uprkos propisanoj spolnoj kvoti, uprkos raznim akcijama usmjerenih na promociju žena u politici, mi i danas držimo sigurno začelje kad je u pitanju broj aktivnih sudionica u politici.

Hronologija događaja: 1990–2014.

Sama među njima, velikim muškarcima

Nakon općih izbora, dakle, prvih poslijeratnih u Parlament BiH izabrana je jedna žena, jedna je bila u Narodnoj skupštini RS, dvije u Parlamentu BiH.

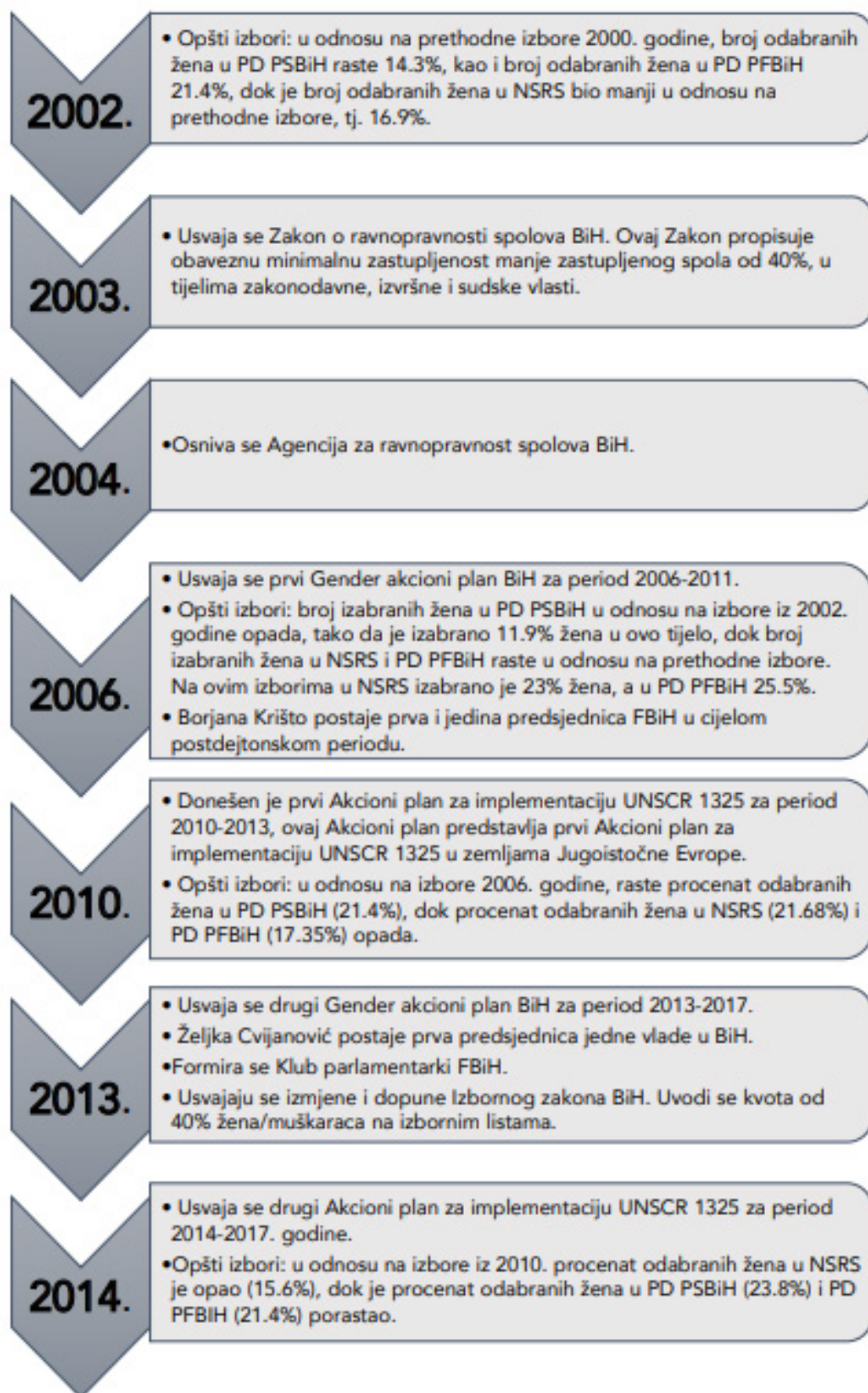
Bilo je to nakon rata, kad nam se cijeli svijet divio. Te vidi kako su sređene, te oprana im kosa, te bore se na dva, tri, četiri fronta. Na poslu, kod kuće, na linijama, na radnoj obavezi. Stizale pohvale i od domaćih političara. Eto, k'o biva mi smo bedem odbrane. Sve dok odbrana ne završi. Jedina u državnom Parlamentu bila je prof. **Mediha Filipović**, tadašnja kandidatkinja Stranke za BiH. Kojoj se mora priznati da je dala još nekoliko kasnijih ministrica. **Harisa Silajdžića** voljele su žene, a Silajdžić je, mora se to naglasiti, ženama davao odgovorne pozicije. S pravom!

Kad je nekoliko godina nakon rata **Amila Omersoftić** bezočno izbačena iz Stranke demokratske akcije, odlučila je osnovati Stranku Žena. Jednom je pričala kako je onda s tom idejom došla i do predsjednika SDA **Alije Izetbegovića** i objasnila mu šta namjerava. Amila Omersoftić uvijek je bila ispred svog vremena. Kažu da je prva donijela kompjuter u Sarajevo. Htjela je tako prva osnovati i stranku, koja bi na pravi, istinski način ženama dala mogućnost da budu i birane. Pričala mi je tada da je "računica" na njenoj stani.

- Nas žena ima više. Eto odmah razloga da računamo na koji mandat. Žene trebaju glasati za žene. Ima toliko razloga da nas bude više u parlamentima, tamo gdje se donose najvažnije odluke za sve nas – govorila mi je Omersoftić.

Statistike ne znam, ali činjenica da je Stranka Žena brže nestala nego što je oformljena govore puno.

I da, kad je Izetbegoviću kazala za stranku, sjeća se da joj se nasmijao.

Šta će žena na (predizbornom) iftaru?

Pitanje zašto žena nema više u politici ima više odgovora. Ne pretendirajući da znam više od dva tri, nabrajam samo one u koje sam se i sama uvjerila.

Prije nekoliko izbornih ciklusa sudjelovala sam u kampanji Fondacije INFOHOUSE "101 razlog zašto glasati za ženu". Evo, šta mi je bio zadatak, razgovarati kandidatkinjama, koje su se natjecale na lokalnom nivou, pomoći koliko mogu, savjetom, nekom preporukom, uputiti ih ko zna i šta zna, ako ništa podijeliti iskustva jedna sa drugom.

Od nekoliko sesija pamtim jednu. Mjesto radnje je Sarajevo. Kandidatkinje iz nekoliko sarajevskih i općina blizu Sarajeva. Pa žale se i pričaju, prepričavaju na kakve su sve prepreke naišle. Onda nam jedna ispriča.

– Sad je ramazan i svake večeri moji protukandidati organiziraju iftar. Sazivaju članstvo, goste se po restoranima. Eto, neku večer njih trojica, koji su jedan drugome takmaci, napravili su iftar. Kao da pokažu da, bez obzira na političke prepreke, nemaju problem sjediti zajedno. Sve za interes grada. Mene niko nije zvao. Mada sam naozbiljnija kandidatkinja. Ja nazovem i pitam, što mene nema na sijelu. Kaže ovaj jedan moj kolega – kandidat. Prvo žensko si, drugo rastavljena si, treće pokrivena si. Nekako nam nezgodno da te zovemo – ispričala nam je tada.

Pobijedila je na tim izborima. Glasračima očito nije bilo bitno kako su je vidjele njene muške kolege. I danas vjeruje da su je izabrale žene. Gradić u kojem se radnja dešava je Visoko. Ne kaže se džaba da postoje tri škole – srednja, viša i visoka.

U nekim smo opet mjestima čuli nevjerovatne priče. Kako muževi glasaju u ime žena, kako se nikad neće dogoditi da žena bude načelnica, kako se u tim mjestima i dalje smatra da politika nije posao za ženu, kako bez obzira da li je kandidatkinja iz stranke za koju cijelo mjesto "navija" rijetko dobija priliku.

Ništa se nije promijenilo za tih 10 ili više godina. Ove će godine tek 6,8 posto žena dobiti priliku da se takmiči za načelnicu ili gradonačelnicu. Tek njih 29 nose liste za te važne funkcije. No, živi bili pa vidjeli.

Pranje mozga i Semir Efendić

No, po treći put na listi je Semir Efendić, u sarajevskoj općini Novi Grad. To je onaj isti načelnik što je objavio skandalozni post, nakon što je došla vijest da parlamentarke u Predsjedstavnničkom domu FBiH osnivaju klub.

– Spolna pripadnost je potpuno pogrešna osnova za političko organiziranje i može donijeti samo štetu, a naročito po žene kojima se kroz takve organizacije ispere mozak do te mjere da više nisu sposobne za normalnu socijalizaciju sa ostatkom društva – napisao je Efendić.

Nakon ovog statusa njegova SDA nije ni riječi prozborila. Nisu se javile ni SDA članice/parlamentarke koje su direktno uvrijeđene ovim stavom. Ispiranje mozga kroz organizaciju (pa bila to i ona koja okuplja parlamentarke) tako je prošlo tiho, gotovo ispod radara. Uz časne izuzetke nekih zastupnica, medija, organizacija. No, šta je radila SDA? Pokrila se po glavi i čekala da prođe. Kao i mnogo puta do sada. Samodovoljnost iskazuju stavljanjem žena na liste. Ne računamo li sad najvažniju među jednakima, dojučerašnju zastupnicu u Parlamentu FBiH, direktoricu Kliničkog centra u Sarajevu i suprugu predsjednika SDA **Sebiju Izetbegović**. No, u ovom slučaju ima svega više od politike. No, jasno je, gospođa Izetbegović na visoku poziciju na listi na prošlim izborima nije došla zbog svog vanrednog političkog rada, jer politički nije bila aktivna prije.

Mnoge su političarke upravo zato što su na pravi način shvatale svoj posao "na vrijeme sankcionirane". Šefovi ih u pravilu na te pozicije nisu postavljali zato što su htjeli nego zato što to zakon treba. **Ismeta Dervoz**, jedna od najagilnijih zastupnica u državnom Parlamentu, nekako je bila pokazatelj kako jedna političarka treba raditi. Vrijedno, odmjereno, s dignitetom, pripremati se, znati materiju, vladati situacijom. Kuloari kažu da je u jednom momentu bila popularnija od šefa i da joj je to presudilo. Da se ne bavimo rekla – kazala zvanična verzija glasi ovako: SBB je optužila Dervoz da je nakon prestanka mandata tražila "bijeli hljeb" i da je zbog toga moraju sankcionirati. Dervoz tvrdi da nikada nije tražila tu postparlamentarnu privilegiju. No, tu je bio kraj.

Ismeta Dervoz bila je jedna od najprepoznatljivih predstavnica BiH u Vijeću Evrope.

Ko to čuva konzervatizam i patrijarhat

Nekadašnja državna parlamentarka DF-a, danas aktivistica **Maja Gasal Vražalica** pokušala je i u parlamentu, a danas kroz nevladin sektor objasniti šta je razlog zašto nema žena u domaćoj politici.

Gasal Vražalica smatra da su žene postale "čuvarice konzervatizma i patrijarhata". No dodaje postoje i one koje su postale privilegirane kroz politiku, a koje nisu iskoristile svojuu poziciju da djeluju za dobrobit drugih žena.

Tako se, prema njenoj ocjeni, privilegirane nisu borile za bolje politike ili strategije, nisu podržavale najbolje među njima, nisu ni čim doprinijele da stranke vremenom ne prave razliku među spolovima.

Ima naravno i takvih, onih čija imena ne pamtimo, što su visoko kotirale na

listama, bile mandat – dva, osigurale sebi dobre plaće, neke i ministarske ili zamjeničke pozicije. Takve u pravilu i ne treba pominjati.

Postoje i žene koje su se u najtežim vremenima pokazale kao dostojne svake funkcije koje su dobile – **Besima Borić** (SDP) koja je desetljećima insistirala na rodnim i socijalnim problemima, **Suada Hadžović** je 2000. preuzela federalno ministarstvo za boračka pitanja, **Lamija Tanović** je kao ambasadorica, liderica Liberala pokazala da se može u trku i sa mladim i sa bržim. Ne treba zaboraviti borbenu **Aleksandru Pandurević** (SDS), vječitu, ali upornu **Dušanku Majkić** (SNSD), uvijek kandidovanu **Borjanu Krišto** (HDZBiH) ili možda rekorderku u raznim funkcijama i pozicijama **Semihu Borovac** (SDA). **Željka Cvijanović** (SNSD) uz podršku predsjednika stranke mijenja vješto premijersku za predsjedničku funkciju. No i bez dublje analize jasno je da Cvijanović samo ponavlja ono što **Dodik** kaže.

Pa se onda opet vraćamo na početak, na pitanje zašto žena nema više u politici. Zato što ih ne biraju. Ili ih manje biraju i žene i muškarci. Zato što tokom svih ovih godina nismo vidjeli baš ono na čemu je Gasal Vražalica insistirala – da privilegirane naprave put i drugim da budu privilegirane, makar kao izabrane.

I kad se domognu političke funkcije (uz časte izuzetke) žene nastavljaju ne kao žene nego kao dio interesne organizacije, odnosno stranke. Tome smo svjedočili bezbroj puta, kad se političarke napadaju, omalovažavaju, ismijavaju, pokušaju osramotiti nema jednoglasne podrške ili glasa odbrane od kolegica iz drugog političkog tabora. Tu ne važi zakon solidarnosti već se sluša glas stranke i nijemo šuti na diskreditiranje.

Činjenica je da je zakletva stranci jača od spolne ravnopravnosti, pa većina žena i u samim kampanjama pristaje na princip "daj šta daš". Pa smo tako svjedoci da se stranačkim kandidatima pridaje više pažnje, oni se šalju u medije, njihovi posteri su češći na ulicama, njima se pridružuju raznorazni PR i ini stručnjaci, e kako bi izborili svoje mjesto pod suncem poslaničkih klupa.

Kandidatkinje dobiju eventualno po neki poster, nema previše borbe za njih, ostaju prepuštene same sebi, svome umijeću, ponekom savjetu starijih kolegica.

Možda je problem i u političkom opismenjavanju, odnosno djelovanju, koji je do prije desetak godina bio isključivo pravo muških kandidata. Dok kvote nisu bile obavezne. Pa smo i onda gledali kako se na radionicama za ženske kandidate smjenjuju njihove muške kolege, koji s ponosom pričaju kako su bez velikog truda osvojili mandat i kako je to prilično lagan posao.

Dodatni problem je što se od žena u politici a priori očekuje da se bave isključivo "ženskim pitanjima". Činjenica da je su ministarstva ekonomije/privrede i u FBiH i u RS vodile žene koje su sjajno obavljale svoj posao (jedna od njih je današnja politička analitičarka **Svetlana Cenić**) nije ostavila dubok utisak na one koji odlučuju o raspodjeli pozicija.

Tako se eto dešavalo da žena bude na čelu ministarstva odbrane (**Marina Pendeš**) što je uz svo uvažavanje nekadašnje ministrice vjerovatno rezultat stranačkog dogovora o podjeli ministarstava i unutarstranačkog o regionalnom dobitku. Doduše, ministrica Pendeš završila je vojno – tehnički fakultet, pa njen izbor i nije bio prečudan.

No, većina izabranih političarki nepripremljene budu gurnute na poziciju. Pa većinu mandata provedu dižući ruku, čitajući što je pripremljeno u bazi. Ukratko, nisu izabrane da bi mijenjale stanje i emancipirale društvo. Odakle to znam? Pa gledala sam svojim očima, kako im se pišu replike, diskusije, kako se dogovaraju ko će za koga glasati, ko biti suzdržan, kako ih u pauzama sazivaju predsjednici partija i prijeteci diktiraju sljedeći potez.

Ključ priče

Tako smo došli do novih, općinskih izbora. Tek 29 kandidatkinja za načelnice/ gradonačelnice općina poražavajući je broj. Otkriva nam on svašta – da smo s demokratijom još na Vi, da nemamo povjerenje ni u one s kojima radimo, ženama s kojima živimo, koje su nam susjede, liječe nas ili brinu o našoj djeci. Da smo svoje povjerenje unaprijed poklanjale kandidatima, koji su imali više prilika, vremena i podrške da nam se predstave.

Otkriva i činjenicu da mnogo žena zazire od politike, koja se kod nas vodi po restoranima, kafanama, na iftarima, na minderima... Jer tamo je najsigurnije i tamo se najbolje dogovara.

O tome hoće li BiH ponovo imati ženu u Predsjedništvu BiH, na čelu Vijeća ministara BiH ili federalne Vlade, nema smisla ni govoriti.

U ovakom rasporedu snaga, gdje nepovjerenje u politiku općenito nadjačava optimizam, šanse za žene su sve manje.

*Jedna je kandidatkinja poodavno rekla: Žena nema iza sebe suprugu.
Možda je to ključ cijele priče.*

Osvrt na neravnopravan broj kandidatkinja za čelna mjesta tokom Lokalnih izbora u BiH 2020

Žene skoro izbrisane s pozicija (grado)načelnica u BiH: 139 muškaraca naspram tri žene, crveni alarm za ženska prava

piše: **Adin Šabić**

Očekivati da žene ostvare dobar izborni rezultat u Bosni i Hercegovini dok ih se gleda kroz broj 29 naspram 396 muškaraca kandidiranih za poziciju (grado)načelnik, apsolutno je iluzorno, uzevši u obzir da smo visoko tradicionalno i patrijarhalno društvo. Već u startu je bilo jasno da će Lokalni izbori 2020. godine skoro proći bez ŽENA.

No, neće to tako percipirati lideri političkih partija, koji će se vješto braniti time da je Izborni zakon Bosne i Hercegovine ispoštovan, na kandidatskim listama i ove godine uspostavljen je omjer 60:40. I jeste, zakonska procedura je ispoštovana, sa kandidatskim listama na čijim su prvim pozicijama se nalazila obično muška lica, žene su ipak prema starom dobrom običaju bivale u zadnjim redovima.

U vođenju ovakve politike već godinama nema ništa sporno. Političkim liderima prija baš onako kako jeste, zakonski okvir se ne mijenja, a stanovništvo i dalje smatra da je za ženu kutljača i kecelja.

Opet dolazimo do tog čuvenog broja 29. Kako uopće očekivati kada su sa svih strana sputavane da žene plove političkim vodama u BiH? Sistem sputavanja kreće od najranijih dana još od trenutka kada ste djevojčica, pa do trenutka kada postajete žena. A žile jednog takvog sistema su toliko raspletene da gdje god krenete nailazite na vezanje. Samim time u politici. Čak i od ovogodišnjih 29 žena koje su se predstavile kao kandidatkinje na Lokalnim izborima jako mali broj njih je imao podršku vlastitih partija. I da ne padamo ovdje u zamku, ne traže žene ništa više od onoga što im pripada, nije to podrška zato što one nisu jake ili sposobne, to je podrška koju svaki kandidat/kinja treba da ima, jednako!

Jednostavnom Google pretragom prema imenu kandidatkinja mogli smo dobiti jasnu sliku kakvu su podršku od svojih partija dobile za medijski prostor – portale. Važno je istaći da je ovakav vid podrške ženama, odnosno omogućavanja njihovog prava da medijski budu jednako zastupljene kao i njihove kolege, bio iznimno značajan tokom COVID-19 pandemije, s obzirom na činjenicu da su postojale restrikcije na okupljanja. Online prostor ove godine bio je iznimno značajan za promotivne aktivnosti kandidata/kinja.

Kandidatkinja SDP-a za načelnicu Srebrenika **Alma Muratović**, dobila je podršku svoje partije na oficijalnim stranicama stranke, ali očigledno ne kada je u pitanju medijski prostor na portalima. Na oficijalnoj stranici sdpsrebrenik.ba objavljen je program kandidatkinje, no koliko će nas otići do oficijalne stranice partije i tražiti program kandidatkinje?

Amila Hodžić, kandidatkinja SDP-a za gradonačelnicu Živinica bila je jako malo prisutna na portalima. U svega jednom od tekstova objavljeno je ko je [kandidatkinja](#), ali bez preciznog plana i programa za djelovanje u ovoj lokalnoj zajednici.

Kao kandidatkinja SDP-a za Konjic, **Vesna Saradžić**, uspjela je predstaviti svoj plan i program na [Klix.ba](#), najčitanijem portalu BiH. O položaju žena govorila je za jedan od lokalnih portala.

Naša stranka kandidatkinju **Mirjanu Marinković-Lepić** za gradonačelnicu Tuzle predstavila je u nekoliko bh. medija, a najznačajniji je svakako [Klix.ba](#) kao medij koji se najviše čita u BiH. Osim toga Marinković-Lepić imala je i podršku na oficijalnim stranicama stranke. Slična situacija je i s njenom kolegicom [Sanjom Renić](#) koja je bila kandidatkinja za gradonačelnicu Zenice.

Kandidatkinje Koalicije „GDS-DF“ za načelnice u Novom Sarajevu i Novom Gradu, [Adna Pandžić](#) i [Elma Mujadžić](#), u medijima su se pojavile kroz svega dva intervjua. **Jasmina Hadžiaović**, kandidatkinja Demokratske fronte za načelnicu Donjeg Vakufa, podržana je isključivo na Facebook stranici DF-a, dok je na portalima nismo mogli vidjeti.

[Nejira Sarajlić](#), kandidatkinja Platforme za progres za načelnicu Starog Grada predstavila se na samo jednom od bh. portala.

Sanela Prašović-Gadžo imala najjaču promociju putem portala

Najbolju medijsku podršku u smislu objavljivanja sadržaja putem portala imala je kandidatkinja SBB-a za načelnicu Novog Grada [Sanela Prošović-Gadžo](#). Objavljivana je na najčitanijim portalima u BiH: Dnevni avaz, Azra i Radiosarajevo. Imala je podršku partije putem oficijalne stranice.

Najznačajnije što su dobile kandidatkinje SDA za načelnice u Varešu i Donjem Vakufu [Enida Imamagić](#) i **Rusmira Bašić** su podrška Bakira Izetbegovića.

A podršku lidera HDZ BiH [Dragana Čović](#) dobila je i kandidatkinja ove partije za načelnicu Odžaka **Nada Čulup**, koja je također bila objavljena u nekoliko medija značajnih za glasačko tijelo Odžaka.

Nezavisne kandidatkinje jače vodile borbu

Nezavisna kandidatkinja [Ajla Agović](#) za općinu Novi Travnik iskoristila je portale da se što bolje predstavi sugrađanima/kama. U dva intervjua za lokalne medije govorila je zašto želi biti načelnica i šta planira raditi ako dođe na ovu poziciju. U nekoliko drugih medija gdje je isključivo spomenuta, u nizu imena kandidiranih za načelnika/icu, kao jedina žena, nalazila se na [posljednjem mjestu](#).

Nešto zahvalniju poziciju, u generalno nezahvalnoj situaciji po žene, kao nezavisna kandidatkinja imala je **Amra Babić**, koja je već bila na poziciji načelnice Visokog, a za koju se i ove godine kandidirala. Ona se više puta

pojavljivala tokom kampanje u nekim od najčitanijih na području Visokog, ali i Bosne i Hercegovine kao što je [Klix.ba](#).

Cvijanović podržala ženu

„**Dušica Runić** je SNSD kandidatkinja za Lokalne izbore 2020. godine“, to je u suštini sve što se moglo saznati u nekoliko online bosanskohercegovačkih medija. Situacija za drugu kandidatkinju SNSD-a u općini Jezero **Snežanu Runić** je bila poprilično jednostavna jer je bila jedina kandidatkinja za načelničku poziciju u ovoj općini. Tako da nije bilo pretjerano uloženog truda za medijsku promociju.

Predsjednica Republike Srpske [Željka Cvijanović](#) podržala je SNSD-ovu kandidatkinju za načelnicu Modriče, **Maru Milošević** tokom izborne kampanje. Rijetkost je bila ne samo tokom ove, već i prethodnih kampanja, vidjeti da žena podržava ženu. Osim toga Mara se predstavila u nekoliko ključnih medija Republike Srpske [intervjuom](#), a bila je zastupljena i u nekoliko tekstova. S druge strane o **Mili Petković**, kandidatkinji SNSD-a za Novo Goražde, putem portala niko nije mogao ništa saznati u posljednjih mjesec dana, pa čak ni putem Facebooka.

Bitno je naglasiti da dosta portala iz Republike Srpske prilikom izvještavanja o kandidatkinjama ne koriste gender jezik i da su one u većini slučajeva „KANDIDAT“ ili „NAČELNIK“. Ovakve stvari se dešavaju i s online medijima u Federaciji Bosne i Hercegovine, ali u manjem obimu.

I Šarović samo podržao javno

Podršku lidera partije dobila je **Danijela Đukić**, ali očito ne i novac za predstavljanje u medijima kao kandidatkinje SDS-a za načelnicu Vlasenice. Njena kolegica **Milena Vitković** kandidatkinja SDS-a za načelnicu općine Trnovo nije čak dobila ni javnu podršku, dok se **Maja Dragojević** kao SDS kandidatkinja za načelnicu Prijedora predstavila građanima/kama u intervju za [Nezavisne novine](#). Bila je prisutna u još nekoliko tekstova koji se nisu bili nužno u vezi sa izbornom kampanjom.

Ni u PDP-u nije bilo značajne podrške

Poznata aktivistica i kandidatkinja PDP-a za načelnicu Modriče **Gordana Vidović** za manji broj [lokalnih medija](#) predstavila je svoj plan i program kao kandidatkinje za načelnicu. Kao kandidatkinja PDP-a za načelnicu Kostajnice, **Diana Čekić** predstavljena je u jednom od intervju za portal [BUKA](#), a zatim i nešto kasnije na portalu Srpskainfo.

Ostale nepoznate

Za **Selvedinu Uljić** iz Stranke penzionera online niko nije mogao saznati jer nije bila prisutna na portalima, niti na društvenim mrežama. Za **Stanku Milinković**, **Vidu Gavrilović** i **Sanelu Jašarspahić**, kandidatkinje Narodne stranke zarom za boljitak, Otadžbinske stranke, SN-FBiH Samo najbolji naprijed za načelnice Istočnog Sarajeva, građani/ke su mogli/e saznati samo putem [jednog teksta](#) i to samo na osnovu imena i prezimena.

Milka Ivanković kao kandidatkinja za načelnicu Istočnog Drvara Zavičajnih socijaldemokrata spominjana je samo u sismlu male općine u kojoj ima [skoro jednak broj kandidata/kinja na izborima kao i stanovnika/ica](#).

Nasuprot toga kandidata Naroda i Pravde, **Nermina Muzura** načelnika Ilidže, u toku izborne kampanje pojavio u najmanje 15 bosanskohercegovačkih medija, među kojima su oni najjači Klix.ba, Dnevni avaz, Radiosarajevo.ba, Depo.ba, Vijesti.ba, FACE TV i mnogi drugi.

Iznimno je teško da žene u ovako nejednakom sistemu opstanu u politici. To pokazuju i rezultati ovogodišnjih Lokalnih izbora, na kojim su svega tri žene postale načelnice. Prošli, Opći izbori, smanjili su broj žena u Državnom parlamentu za tri, a ovi izbori smanjili su broj (grado)načelnica sa sedam na tri. Trenutno imamo 117 načelnika i 22 gradonačelnika, te tri načelnice. To predstavlja crveni alarm za ženska prava, na koji isključivo odgovara nevladin sektor. No, ženska prava nisu samo pitanje nevladinog sektora, to je pitanje države, koja se u svim dokumentima obvezala da će ih poštivati i jačati.

I ne vrijedi priča da žene ne žele da se bave politikom, jer da one ne žele ne bi se kandidirale, nego ih se sputava i od malih nogu uči da budu podređene i ponizne. Žene u Bosni i Hercegovini nemaju jednake mogućnosti kada je u pitanju bavljenje politikom, a jedna cjelokupna atmosfera vječitog sputavanja samo je 1 od milion razloga zašto se žene boje i odustaju od bavljenja politikom.

To nisu demokratske vrijednosti, to nije ravnopravnost, to nije nešto čemu ovo društvo treba težiti.

